

iocos..., atribuïts a l'emperador Hadrià, que serveixen a Marguerite Yourcenar per encapçalar les seves esplèndides i apòcrifes *Memòries d'Hadrià*? O qui podrà negar aquesta mancança de les futures generacions, si pretenen descriure una vida tan fascinant com la de Dom Adson de Melk, personatge central de la novel·la que segurament ha estat el *best-seller* d'aquesta dècada, *El nom de la rosa*, que el seu autor Umberto Eco acaba amb la frase *stat rosa pristina nomine, nomina nuda tenemus*?

Fa ja quasi vint segles que l'home occidental s'ha anat formant ell mateix i la seva cultura sobre les arrels del món clàssic grec i sobretot llatí; perquè, doncs, ara hem de deixar de conèixer, ni que sigui tan lleugerament com es fa en l'actual pla d'estudis de batxillerat, la llengua que ha servit de lligam i de fonament a tots els pobles de la bella Europa? Ara que volem ser tan europeus i que desitgem prescindir de les fronteres que separen les terres del vell continent, que no per ser el més vell és el millor, però, si més no, és allò que els nostres avantpassats ens han llegat i nosaltres mateixos hem anat construint, ara, deia, menysprearem el *mos maiorum*?

LLIBRES AL DIA

Manuel Castaño

La millor definició que he obtingut de la postmodernitat que impera és aquesta: els postmoderns són els mateixos de sempre però amb ulleres fosques; o dit d'una forma més culta i entenedora: aquesta època es caracteritza per la sensació que ja està tot inventat i només ens queda redissenyar. Això tothom ho sap, i tot n'és ple; però, i els llibres? Semblen els mateixos de sempre; canvien els sistemes d'impressió, varien lleugerament els signes tipogràfics, i les coloraines de la portada reflecteixen variacions en el gust estètic, però essencialment un llibre editat als anys 20 és idèntic a un d'editat ara, o hauria de ser-ho, perquè s'observen símptomes preocupants de regressió. Fora d'algunes provatures avantguardistes de bibliòfil, l'edició es limita a anar fent segons la tradició heretada, i ningú no s'atreveix a innovar en cap aspecte; el resultat és que tots els llibres s'assemblen, mentre que, per exemple, les revistes competeixen per atreure l'atenció, amb formats agosarats, extraient més i més recursos de la imatge, posant en joc la sensualitat del paper, tot per seduir al primer cop d'ull. Però el llibre no sols està quedant enrera, no sols està perdent atractiu davant d'altres mercaderies culturals, sinó que moltes edicions contemporànies han perdut el mínim valor estètic que ha de fer que un llibre sigui, ja d'entrada, llegible, atractiu, al marge de la ulterior valoració del text.

Les innovacions de disseny són necessàries, però el que és imprescindible és la comoditat del lector, més que res en les obres dirigides al gran públic. La "Biblioteca A tot vent", de novel·la, en les successives etapes que ha viscut, ens permet de fer comparacions, potser odioses. Com ara entre els quatre volumets de la primera edició d'*Anna Karénina*, traducció d'Andreu Nin, de 1933, i l'immens volum únic, clarament immanejable, de l'edició actual. En el primer cas, cada llibre, hom se'l pot posar en una butxaca de l'abric, i llegir-lo al bar sense que faci nosa a taula: o al

llit, còmodament; és possible agafar-lo amb una sola mà, lleuger com és, i fins girar la plana amb el dit gros de la mà que l'aguanta. En canvi, en l'embalum de paper imprès a què ha quedat condemnada a ser avui dia aquesta obra, és necessari llegir-lo damunt la taula, fent força amb les dues mans per mantenir-lo obert, i si algú arriba a suportar aquesta tortura, qui sap si no se li desmunta abans que Anna hagi consumat l'adulteri. Si no es pot tenir una relació confortable amb un llibre, la lletra se'n ressent; i el que demana el lector, el que més agraeix, és que el llibre sigui manejable, que no hi hagi de lluitar; que la lletra sigui de la mesura adequada, i d'un tipus que no fereixi la vista; que no es desenquaderni abans d'arribar a la fi; que l'olor que desprèn no ofengui... coses així d'elementals. Si un llibre es fa pesat, és millor deixar-lo; però si és massa pesant, ni començar-lo.

Tot porta a pensar que hi ha edicions destinades no a la lectura sinó a l'exhibició en els presatges, i que doncs no cal parar gaire esment en els detalls que fan la lectura agradable, perquè els pocs que tenen el vici de llegir són resignats de mena. I s'oblida que tots els lectors mereixen el mateix respecte, tant els de filosofia analítica com els de novel·la policíaca; i que el jovent, amb les col·leccions que els són destinades, no sols comencen a practicar de llegir sinó també tots els seus sentits, i si als llibres que manegen no hi troben el màxim d'atractiu, poden acabar abandonant l'ofici de lector. Potser algun dia accedirem al coneixement directament per la pantalla de la computadora, o ens imprimirem cadascú les obres que vulguem en paper continu, però mentrestant, mentre no arribi aquest moment, s'ha d'exigir que la lletra impresa no perdi cap de les seves virtuts, que no es dilapidi el patrimoni. I la possibilitat que la cultura del llibre pateixi transformacions importants ens hauria de fer més conscients de les excel·lències que Gutenberg va inaugurar.